

מסורת הש"ס

א) [סוטה לז,ג] ז' לקמן סד:
ג) מדות פ"ג מ"א, ד) שם
ה) נמחות לז:
ו) לקמן סב:
ז) חגיגה יב, ו) ש"ך למחני'
לקמן דף סד: ועיי' בשנינו גוסי'
אות א ואות י.

הנהגות הב"ח

א) גבי' נמנף פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב:
ב) שם מביא מלנן.
ג) ועיי' בסוכה דף מה ע"א:
ד) (א) רש"י ד"ה וחוחר ומציא כ"י ומושיבו וכו' יסוד הקי"ד ומינות בולטו אמה וס סוכב נמחק:

שינויי נוסחאות

א) כש"מ ובי"ש טקס נטל את הראש והקריף בית מוליקתו למבוח. ובסתרי' ל"מ נוס' זה, ואפשר שהוספוהו עפי' רש"י:
ב) מדבחה מקום קרנות (שסב"י: כי"ח וק' ור"ב), [נד' וילנא חזקא כש"מ מקדש דמים.
הוא עשית כי אילו בשמשי':
ג) בסתרי' וד"ו ובעד, ולפנינו ע"פ כה"ן ועי"ש:
ד) מינת מקום נמחק (ש"ס וכתתי' ח) [ח' י"א שהוא לי' אמות וז' טפחים וגבוהו ה' בו' וחרו סוכב, וחורו וסביא מלבן של כ"ח אמות וד' טפחים על כ"ח אמות וד' טפחים וכתתי' ג' בו' נעלו:
ה) קטנות וסיד דופת דרומית (כתתי' ח) [ג' מינות ובי' ויטא לתת תורה מש"כ כזה:
ו) בו' וחרו סוכב (כתתי' ובי"ש):
ז) כסתרי' טקס וגבוה אמה:
ח) קטנות וסיד דופת וקטנות (כתתי' ח) [ג' מינות ובי' ויטא לתת תורה מש"כ ודתי', וכ"מ מרש"י (בע"כ, צ), ובי"ק מניה כלפנינו:
ט) מרמה בו' מקדש מחבר כל"ל (ש"ס), ועי' אות א, ועי' מסה"ס:
יא) נוסף הוא על (כתתי' ח) [ב' אמה (ש"ס):
יב) ז"ל המזבח (כתתי' וד"ח):
יד) כלן טקס דיבור מקום המקדש לדמים.
יז' היסוד היה בכל המזבח אך הדמים אין ניתנין רק בחלקו של בנימין.
הק"ד (ש"ס ובי"ש):
טז) דהתם (נתיב) [טז] ז"ל רבינו (וש"ס):
יז) ל"ב ובעד מערב ל"ב אבל (כתתי' וש"ס):
יח) ז"ל לקמן (ש"ס):
יט) ז"ל וספדו הוא (ש"ס):
כ) ז"ל יסוד (ש"ס):
כא) ז"ל וקשיא לרב דאמר בבבין כלומר שברוח דרומית וברוח מזרח לא היה שם יסוד בני והבא משמע שהיה שם יסוד בניו. והק"ד ומס"ד חזקא (ש"ס ובי"ש):
כב) ז"ל והא כבש (ש"ס):
כג) ז"ל הפניה שכנגד הבליטה (ש"ס):
כד) מינת בה נמחק (ש"ס וכתתי' ח) [ז"ל וממלאו (ש"ס):
כו) ז"ל אבר ניתוח (ש"ס):
כז) ז"ל האבנים (ש"ס):
כח) נמצאת כניסתו אמה והיסוד ברזל אמה זו סביב.
הק"ד ומס"ד וחורו ומביא בו' (כ"י, וכעני' ככ"פ וש"ס):
כט) ובי"ה כתי"מ וק' ור' ז':
ל) הדם ליסוד מרזא קתני בו' כל"ל (שסב"י, כ"א הדם קרי ליה יסוד (צ"פ):
לא) דלא הוא ארבע קרנות כחטאת מושהו דטעונה יסוד הוא חשבינן ליה יסוד לענין דמים (בי"ש וש"ס) ועי' ח"י:
לב) העוף ועולה העוף אין דמו בכלי ועוד דלא היה בו שירים כיוון דבעי מוציו ועוד דבמתני' (ש"ס):
לג) סוף היינו דוקא בבמה דתביב בקרא (ש"ס):
לד) ז"ל דכיון (בי"ש):
לה) י"א אם כן חזל הוא לענין קדושת מזבח ומשני וכו' (ש"ס).
לפינו ע"פ בה"ח:
לו) דמתניא לרב דתתיא כל"ל (גלי'ן):
לז) ז"ל לחות כמו דמים בו' (ש"ס):

חופף. כמו נוזר חופף ומפספס (שבת דף נ:). דפרוטי"ר דגרנטו"ר **בלע"ז** כּלדס המחשב ודואג: **ומבדיל**. צמתי סימנין ולא כחטאת שהיא צסימן אחד ולקמן יליף לה צפרק קדשי קדשים (דף סה:). **וממלה מדמה** י.^(א) (ומקיר מחבר כמו אין מקיפין שמי צביות (בי"ה דף נ:)). דוחק צית מליקחו לקיר והוא מתמלה ע"י דוחקו צקיר. ולקמן [סד:] אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמנא כשהוא מולקס באויר היא נמלקת והדס נופל לארך לאיצוד וא"ת נופל יא^(א) על הסוכב שהרי למעלה היא נעשית הא קתמי התס עשאה למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה ללא קפיד אלא אלמעלה מן החוט: **באוירא בעלמא קעציד**. צתמיה: **אימר כך וכו'**. ואיכא למימר למעלה מג' דלאו קרקע הוא עשוי כמין בליטה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל צה דס עולת העוף שלא יפול לארך וקיר מוצח מיקרי אצל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן לממן דמים להריקין לינתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארך: **רב אמר צצנין**. צקן דרומית מערבית צנו היסוד אמה באורך הדרוס וחזלו להס כל הדרוס וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן צפונית מזרחית כדאמרן (לקמן) **אוכל צמורח אמה וצדרוס אמה: לוי אומר** יב^(א) **צדמים**. יסוד היה על פני כל המזרח יג^(א) **אצל** לא נותנין דמים בחלקו של יהודה: **יסצני מדבחה**. צניינא גופיה משמע: יד^(א) **אוכל פוסס: צמורה אמה אחס**. ובמקצוע צפונית מזרחית משוך לצד מזרח אמה ולא יומר כמו שצ"יחתי למעלה קשיא ללוי דהא יז^(א) צניינא משמע: **על שגשים ושסים**. קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: **מן הדל**. לאו בארבעת רבעין יט^(א) **חקשיב** אלא מצד צפון היה ל"ב על י"א אצל מזרח ודרוס לא היה אלא חסרה וכל אמה לדרוס ואמה למזרח: **נמנא פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב**. ולקמן יח^(א) הוא צפרק קדשי

קדשים (דף סב:). דרמינן ממתיתין אהדדי דתנן חדא כבש היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב והמזבח ל"ב אורך הרי אורך המזבח והכבש ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכבש והמזבח ס"צ [גס

פ"ה מ"ג] והא שיתין וארבע הוי תפסין צקרקע העזרה והתס לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמנא שראש הכבש פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד וסוכב וממנא שמי אמות העליונות וצלעות בל"ב של מזבח. מדקתמי פורח על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד יב^(א) לדרוס קשיא יא^(א) לרב דאמר דאוכל צמורה אמה אחת וצדרוס אמה אחת דקתמי ותו לא צצנין קאמר והכבש יג^(א) צדרוס הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המוצח: **אימא כנגד אמה יסוד**. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומייהו שמי אמות וצלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי יג^(א) שכנגד בליטה שהיסוד התחיל צה די' לאכול צה צדרוס אמה אחת: **מלנן**. הוא פוסם מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת ארוכה ל"ב כעין אנשטר"א שעושין לכירים ורוחצ הקרש אמה והוא גובהו של מלנן ממלאו יד^(א) אצנים וסיד וזפת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלנן: **מפולמות**. לחות: **קוניא**. ניתוח יז^(א) אצר כעין שעושין ללפיו כלי חרס שקורין פולמי"ר: **וממחה**. אישפדיי"ר צלע"ו. ושופך בתוך המלנן על אצנים יח^(א) ונדבקים יחד על ידי אלו וזה היסוד הראשון שניינו צו עלה אמה: **וחוור ומציא בו'**. ומושיצו על זה וממלאו מנאלת יח^(א) כניסת אמה זה א) יסוד בולט אמה זה סוכב: **וחוור ומציא בו'**. וחו סוכב על זה היה כהן מדמפרש ואזיל שהמלנן השלישי שהושיצו על זה קצר ממנו שמי אמות על שמי אמות נמנא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל צד: **מקום המערכה**. כלומר ראש המוצח: **וחוור ומציא מלנן של אמה בו'**. ומושיצו צוית המוצח מלמעלה. קתמי מייהא מלנן התחמון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט צו מד' רוחותיו:

איזהו מקומן פרק חמישי וזבחים

נר.

וא"י אמרת לא היה לו יסוד **באוירא בעלמא** קעביר. צתמיה דלקמן (דף סד:) אמרי' שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמנא כשהוא מולקס באויר היא נמלקת והדס נופל לארך לאיצוד ואס תאמר נופל הוא על הסוכב שהרי למעלה היא נעשית

הא קתמי התס עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשרה ללא קפיד אלא למעלה מן החוט כך פירש צקונטרס ונראה שלא היה כתוב צה צרייתא שירי הדס היה שופך ליסוד מדלא מדקדק צקונטרס אלא מהא שהדס הולך לאיצוד וקשה דאס כן הוה ליה ללחקשיי ממתני' דקדשי קדשי' (שס סד:) דתנן צא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק ראשה כו' וצריצ ספרים גורסין כאן שירי הדס היה שופך ליסוד יג^(א) ומפרש ה"ר חיים דודאי גרסי' ליה ומכא זה פריך דעל כרחין לאותו קרן שמולק שם היה שופך שירי הדס יב^(א) קרי לה יסוד מדלא קתמי שהיה הולך לקרן דרומית מערבית שהיה צו יסוד לשפוך שירים ועוד דלקמן פ' קדשי קדשים (גס זה שס) מפרש שעושה אותה צאותו קרן לפי שהוא קריצ לציט הדשן ויכול לזרוק משם מוראה ונולה ואס היה זקוק לילך לקרן אחר לשפוך שירים מה היה מרויח כיוון שהיה צריך לחזור ואין לומר דלאחר זריקת מוראה ונולה היה הולך לשפוך שירים דאס היה מאחר כל כך היה דס כלה אלא על כרחין צמקומו היה שופך ליסוד ולכן פריך ואי אמרת לא היה לה יסוד צאוריא בעלמא קעביר ומשני אימר כן התנו אוירא דבנימין ועשו כמין בליטה ועל אותה בליטה היה שופך שירים ומייהו קשה דאי חשיב יסוד לענין שאר דמים נמי יחשב יסוד וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אצל לענין דמים הניתנין למטה אי מכשרת ליה לההוא קרן וימנין דלתי למיתב תחת אותה בליטה ונמנא נותן תחת היסוד אצל דמים העליונים לעולם הס למעלה מן הבליטה ומייהו קשה דאס כן היכי

ממעט הכא עולה דלא יא^(א) הוה ארבע קרנות צחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדס היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמנא ליסוד דקתמי גצי חטאת העוף יב^(א) ועוד דצמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתמי צחטאת העוף שירי הדס ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרצינן לעיל שירים בכל הקרצנות היינו יג^(א) לצד מעולת העוף וכיון יד^(א) דנעשית מצותו מה לנו צמה שהדס נופל אחר כך לארך והולך לאיצוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיצוד אחרי כן ועוד כשמתרחך כך התנו אוירא ופירש צקונטרס שהיה עושה כמין בליטה צמזוח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דצעי צראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עבד ליה צאור דיהודה אס כן יד^(א) אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האור צקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה צאור אי אפשר לא חייש אלא צהא דליהוי קדושת מזבח ומייהו למאן דאמר (לקמן דף סה) אין עושין מערכה על גצי סוכב נראה דמליקה נמי לא מהניא התס אף על גב דקדוש צקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גצי סוכב: **רב** אמר בבבין. אף על גב דלמטה לא הוי רצוע למעלה צמקום המערכה הוי רצוע וקשה קתא לישנא דמתני' יז^(א) לרב דתנן צמסכת יומא (דף יג.) דלרעוה יואלא מחלקו של יהודה ומכנסק לחלקו של בנימין וזה מזבח צנו משמע שהיה צה מצנין: **במפולמות**. יא^(א) כגון דגיס מפולמין פירק אין לריין (בי"ה סד:).

ממעט הכא עולה דלא יא^(א) הוה ארבע קרנות צחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדס היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמנא ליסוד דקתמי גצי חטאת העוף יב^(א) ועוד דצמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתמי צחטאת העוף שירי הדס ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרצינן לעיל שירים בכל הקרצנות היינו יג^(א) לצד מעולת העוף וכיון יד^(א) דנעשית מצותו מה לנו צמה שהדס נופל אחר כך לארך והולך לאיצוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיצוד אחרי כן ועוד כשמתרחך כך התנו אוירא ופירש צקונטרס שהיה עושה כמין בליטה צמזוח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דצעי צראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עבד ליה צאור דיהודה אס כן יד^(א) אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האור צקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה צאור אי אפשר לא חייש אלא צהא דליהוי קדושת מזבח ומייהו למאן דאמר (לקמן דף סה) אין עושין מערכה על גצי סוכב נראה דמליקה נמי לא מהניא התס אף על גב דקדוש צקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גצי סוכב: **רב** אמר בבבין. אף על גב דלמטה לא הוי רצוע למעלה צמקום המערכה הוי רצוע וקשה קתא לישנא דמתני' יז^(א) לרב דתנן צמסכת יומא (דף יג.) דלרעוה יואלא מחלקו של יהודה ומכנסק לחלקו של בנימין וזה מזבח צנו משמע שהיה צה מצנין: **במפולמות**. יא^(א) כגון דגיס מפולמין פירק אין לריין (בי"ה סד:).

זה קצר ממנו שמי אמות על שמי אמות נמנא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל צד: **מקום המערכה**. כלומר ראש המוצח: **וחוור ומציא מלנן של אמה בו'**. ומושיצו צוית המוצח מלמעלה. קתמי מייהא מלנן התחמון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט צו מד' רוחותיו:

דגין

עין משפט ונר מצוה

לז א מ"י פקד ו' מהלכות מעה"ק הלכה כ':
לא ב מ"י פ"צ מהלכות בית הבחירה הלכה י':
לב ג מ"י שם הלכה ה':
לד ד מ"י שם הלכה טו':

תורה אור השלם

1. לבנימין אמר ירדו ידוהו ישבן לבטח עזיו חפץ עזיו כל ידיום ויבין בחפזו שבוך:
דברים לג, יב

מוסף רש"י

חופף. כלדס המתחך מממת שאינו משגי תאזוהו (י"חא יב), דלס התלעטר חופף ומתחך צבנדי, לשון שפשוף, כמו מזר חופף ומפספס (מגילה ב).
ארשפויכן להקב"ה. שהיה הארון נתון בחלקו (שם ושם).
צניות קדשי הקדשים צניו בחלקו (סוטה לז).
ממול ערפה. ערפה גובה הראש, מול ערפה למטה לצד האגפים, מול הכוואה את העורף:
ומבדיל. צשני סומנין כדיליף כהכל שמועין (דקטן סד):
במצא פורח בו'. ומניע דלשג המונח (דקטן סב):
מפולמות. לשון ליתלות (תניגה יב):

לעזר רש"י

דפרוטי"ר דגרנטו"ר
דפרוטי"ר דגרנטי"ר.
לשפשוף לחטט.
אנשטר"א אישטר"א. מוקד, כיריים.
פולמי"ר פלומי"ר. לכסות, למשוה בעופרת.
אישפדיי"ר דישטניפדי"ר. לערוב (בנחל):

^[1] א) גבי' נמנא פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב:

^[2] ז) חגיגה יב, ו) ש"ך למחני'

^[3] לקמן דף סד: ועיי' בשנינו גוסי'

^[4] אות א ואות י.